

Şiddet Yaşantıları Ölçeği-Gözden Geçirilmiş Formunun Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması

Adaptation of Violent Experiences Questionnaire-Revised Form into Turkish: Validity And Reliability Analysis

Tuğba TÜRK-KURTÇA¹, Metin KOCATÜRK², Setenay KOÇ³

ÖZ: King ve Russell (2017) tarafından geliştirilen Şiddet Yaşantıları Ölçeği- Gözden Geçirilmiş Formu katılımcıların 5-8 yaş, 9-12 yaş ve 13-16 yaş aralığındaki yaşadığı aile düşmanlığı, kardeş düşmanlığı, ev içindeki düşmanlığı ve akran düşmanlığına ilişkin şiddet yaşantılarını ölçen, 36 maddeden, 12 endeksten ve dört faktörden oluşan bir ölçektir. Ölçeğin dört faktörlü yapısına ek olarak çocukluk, erinlik ve ergenlik dönemlerini kapsayan dönemsel şiddet yaşantıları da incelenebilmektedir. Ölçeğin hem farklı kişilerden maruz kalan şiddet yaşantılarını hem de yaş dönemini hem de maruz kalınan şiddet şeklini ortaya çıkarması nedeniyle Türk kültürü için de geçerlilik ve güvenilirliğinin yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı Şiddet Yaşantıları Ölçeği Gözden Geçirilmiş Formu'nun Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesidir. Bu amaçla İstanbul'daki üniversitelerde öğrenim gören 460 katılımcıya ölçek uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen değerler CMIN/DF = 3.76, $p < 0.001$, GFI = 0.95, CFI = 0.97, and RMSEA = 0.078'tir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .94'tür. Bu bulgulardan hareketle uyarlanan ölçeğin dört faktörlü yapısı doğrulanmıştır.

Anahtar sözcükler: Çoklu şiddet yaşantısı, ölçek uyarlama, geçerlik, güvenilirlik

Bu makaleye atf verin /

Türk-Kurtça, T., Kocatürk, M. & Koç, S. (2020). Şiddet yaşantıları ölçeği-gözden geçirilmiş formunun Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(2), 505-518.

Cite this article as:

Türk-Kurtça, T., Kocatürk, M. & Koç, S. (2020). Adaptation of violent experiences questionnaire-revised form into turkish: validity and reliability analysis. *Trakya Journal of Education*, 10(2), 505-518

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Today, experiences of childhood victimization are not seen as an event but are considered to be an situation adversely (Finkelhor, 2008). Children are often victims of violence, crime or abuse. These grievances could be occurred as physical assault, maltreatment, sexual abuse or bullying. Besides, children could also witness such events in their homes, schools and communities. Some children may suffer from a number of different types of disability, even if this lasts for a short period of time

1 Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, tugbaturkk@hotmail.com ORCID: 0000-0002-4361-3769
2 İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, metin.kocaturk@istanbul.edu.tr ORCID:0000-0002-2065-0022
3 Adalet Bakanlığı Bakırköy Adliyesi, setenaykafaa@gmail.com ORCID: 0000-0001-8967-1262.

relatively. These children and teenagers are particularly at high risk in terms of permanent physical, mental and emotional harm (Finkelhor, Turner, Hamby and Ormrod, 2011). Even in the case of multi-victimization, there is no focus on single victimization, even if it is very serious. Even when children are confronted with a single experience of violence such as abuse, they become trapped in a pattern or stuck in a spiral from underneath when exposed to multiple violence from multiple sources (Finkelhor, 2008).

Children and adolescents who experience multiple victimization experience the most serious types of victimization, such as sexual abuse. At the same time, these people are more likely to experience life difficulties and psychological distress. In addition, domestic violence, living with a troubled and chaotic family, experiencing a violent neighborhood and having pre-psychological problems appear as four precursor states for multi-victimization. People who suffer from multiple victimization do not only suffer from many grievances, but are also subject to more serious grievances (Finkelhor, Turner, Hamby ve Ormrod, 2011).

In another study conducted on 809 young people who were dragged into crimes between the ages of 12 and 19, it is found that 93% of the respondents experienced 4 or more types of victimization. In terms of multiple victimization; among these experiences, it is seen that there are a high percentage of those who experience traumatic experiences such as serious injury, beatings, threatening, being touched with force, sexual touch to their private areas (Charak, Ford, Modrowski, ve Kerig, 2018).

Related literature suggests that once an individual is a victim, she or he may become open to victimization in different contexts and at different times. For this reason, it is necessary to reveal the grievances of people in different contexts and times in a more organized way. For this purpose, it is expected that adaptation of Turkish Violence Experiences Scale developed by King and Russell (2017) will serve for purposes mentioned above and contribute to preventive studies.

Method

Study Group

As this study aims to adopt the mentioned scale targeting to determine the experiences of violence between 5-8, 9-12 and 13-16 years of age In this study, participants were selected among university students. Within the scope of the study, 521 participants with a mean age of 22.56 were administered the scale. Forms that are missing and that reflect the extreme values are not included in the analysis. After the data cleaning, analyses were conducted with responses of 460 participants at various departments of the universities. 73.7% of the participants were female (n = 339) and 26.3% were male (n = 121). The mean age of the participants was 21.21 (SD = 4.33).

Assessment Tools

Violent Experiences Questionnaire-Revised Form: The scale is a retrospective self-report scale. The scale consists of 36 items. The scale focuses on violent experiences between the ages of 5-16. It allows the classification of these experiences as childhood, adolescence and adolescence. Measured basic indexes were physical punishment, parent-child verbal dispute, sister verbal dispute, observed parental dispute, parent-child physical threats, sibling physical threats, observed parental threats, child-parent physical abuse, brother physical abuse, observed parent violence, peer bullying and peer procession. These indexes are combined in the form of parent, brother, family and peer antagonism.

Procedure

In the process of adaptation of the scale to Turkish, the factors and items were translated into Turkish by three English-Turkish translation experts. The necessary corrections were made after the translation. The scale was then re-translated into English by different experts and examined whether there was a semantic differentiation with the original language version of the scale. The Turkish version of this translation was applied to the above mentioned study group.

The scale was applied to 521 people in different faculties / departments of universities in Istanbul. During the implementation of the scale, the identity of the participants was not taken and the applications were realized in the classroom environment and online. The data obtained from the participants were entered and transferred into computer software. The data obtained from a total of 460 participants were used in the analyzes.

The scale consists of 12 indexes and 4 factors, covering 36 items, representing violence experiences in the 5-16 age range. Violent experiences are responded as “never happened, it only happened once, only twice, more than four times, about once a year, about twice a year, about once a year, about once a month, about once a week, more than once a week, more than once a week”. Therefore, as the first step to reflect the frequency in answering the scale is transferred as (1 to 0, 2 = .25, 3 = .50, 4 = .75, 5 = 1, 6 = 2, 7 = 12, 8 = 52, 9 = 104). After scoring, indexes were calculated. These indexes are defined as physical punishment (FZC), parent-child verbal disagreement (ESA), sibling verbal disagreement (KSA), observed parental dispute (GSA), parent-child physical threats (EFT), brother physical threats (KFT), observed parental threats (GET) It was defined as child-parent physical abuse (EFI), sibling physical abuse (KFI), observed parental violence (GES), peer bullying (ZOR) and peer teasing (SAT). The basic indices within the scale are under the factors of parent hostility, sibling hostility, domestic hostility and peer antagonism.

Within the scope of construct validity, the factors in the original scale were analyzed with confirmatory factor analysis. Within the context of confirmatory factor analysis, compliance index values (CMIN / DF, NNFI, CFI, RMSEA, SRMR) were examined. The reliability of the scale was calculated with the Cronbach alpha coefficient. The findings regarding the adaptation of the scale to Turkish are given in the following section.

Findings

Confirmatory factor analysis was performed for construct validity and internal validity of the scale was calculated. In addition, differences based on gender were examined.

Construct validity: Confirmatory factor analysis (CFA)

Violence Experiences Scale-Revised Form developed by King and Russell (2017) consists of 4 factors. The chi-square value obtained as a result of the confirmatory factor analysis performed to test whether the four-factor structure in the original of the scale has been verified or not, the Non-normed Fit Index (NNFI), Comparative Fit Index (CFI), Standardized Average Root Mean Square Residual, SRMR, Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA values are taken into consideration. The findings of these values are given in Table-3 and 4 (CMIN/DF = 3.76, $p < 0.001$, GFI = 0.95, CFI = 0.97, and RMSEA = 0.078). The results obtained from the confirmatory factor analysis show that the 4-factor structure of the scale is valid (Kline, 2011; Tabachnik and Fidell, 2011).

Differences between lower and upper Groups

The average differences between the lower and upper groups of the Violence Experiences Scale were examined. The level of violence experiences of 124 participants in the lower group and 124 in the upper group were compared. According to this, the upper 27% ($M = 68.31$, $sd = 66.97$) of the distribution was significantly higher than that of the lower 27% ($M = .12$, $sd = .11$) ($t_{247} = -11.34$, $p = .000$, $d = 1.44$). The fact that the scale has a significant mean difference between the lower and upper groups is supportive for the validity of the scale.

Reliability analysis

Cronbach's alpha internal consistency coefficient was calculated for reliability analysis of the Violence Experiences Scale. The Cronbach alpha internal consistency coefficient of the scale was found to be .94. Table 3 shows the corrected item-total correlations for 12 items.

Differences between violence experiences and gender

Table 4 shows the mean and standard deviations in terms of index and factors of the Violence Experiences Scale. The highest mean was found in sibling verbal disagreement ($M = 10.24$, $sd = 23.06$) the sub-dimension of the index, while the lowest mean was the parental severity ($M = 2.90$, $sd = 13.72$). When evaluated in terms of factors, the highest mean was sibling hostility ($M = 6.54$, $sd = 15.71$) dimension, while the lowest mean was parent hostility ($M = 3.98$, $SD = 12.87$).

Violence experiences of the participants were evaluated in terms of gender. There is a significant difference between male and female participants in terms of sibling hostility. There is a significant difference between male and female participants in terms of the sub-dimensions of sibling neglect and sibling physical abuse.

Discussion and Conclusion

Violence Experiences Scale-Revised Form developed by King and Russell (2017) consists of 36 items, 12 indexes and 4 factors measuring the hostility of the family, the hostility towards siblings, domestic hostility and violence against peer hostility between the ages of 5-8 years, 9-12 years and 13-16 years. index and four factors. In addition to the four-factor structure of the scale, periodic violence experiences covering childhood, adolescence and adolescence periods can be also examined. The four-factor structure in the original of the scale was confirmed by the confirmatory factor analysis performed in this study.

GİRİŞ

Çocuklar yaşamlarının herhangi bir noktasında şiddet, suç veya istismara maruz kalabilmektedirler. Maruz kaldıkları bu yaşantılar fiziksel saldırı, kötü muamele, cinsel istismar veya zorbalık, şiddete tanık olma şeklinde gerçekleşebilmektedir. Bunun ötesinde, bazı çocuklar nispeten kısa bir zaman dilimi içinde olsa bile birkaç farklı türde mağduriyet yaşayabilmektedir (Finkelhor, Turner, Hamby ve Ormrod, 2011). Birden fazla kez mağduriyet yaşama çoklu mağduriyet olarak adlandırılmaktadır. Çocuklar istismar gibi tek bir şiddet yaşantısı ile karşılaştıklarında bununla baş edebilseler de birden fazla kaynaktan çoklu şiddete maruz kaldıklarında kendilerini bir örüntünün içine hapsolmuş hissedebilirler (Finkelhor, 2008). Çoklu mağduriyet zaman içerisinde gelişmektedir. Zaman içerisinde yaşanan mağduriyet çeşidi artmakta; dolayısıyla çoklu mağduriyet zaman içerisinde gelişmektedir. (Finkelhor, Turner, Hamby ve Ormrod, 2011).

Mossige ve Huang (2017), 4531 katılımcıyla yaptıkları çalışmada gençlerin %8.6'sının fiziksel olmayan şiddet, ebeveynler arası şiddete tanık olma, fiziksel şiddet ve cinsel istismar gibi çoklu mağduriyet yaşadıklarını bulmuşlardır. Ayrıca bu gençlerin hiç mağdur olmayanlara göre altı kat daha fazla depresyon, anksiyete ve travma yaşadığı belirtilmektedir. Ocak 2008 ve Mayıs 2008 yılları arasında yaşları 2-17 arasında değişen 4053 çocuk ile yapılan bir çalışmada ise çoklu mağduriyete maruz kalmanın oldukça yaygın olduğu görülmüştür. Araştırmacılar çoklu mağduriyet olarak fiziksel saldırı, kötü muamele, akran-kardeş zorbalığı, cinsel istismar mağduriyeti, cinsel saldırı, aile içi istismara tanık olma, fiziksel istismar gibi başlıkları ele almışlardır. Örneklem kapsamında katılımcıların %80'i hayatı boyunca en az bir mağduriyet türü, nerdeyse %66'sından fazlası birden fazla türde mağduriyet, %30'u beş veya daha fazla türde mağduriyet ve %10'u da on bir veya daha fazla türde mağduriyet yaşamışlardır. Çalışmada cinsel saldırıya uğrayan veya ebeveyn şiddetine tanık olanların çoklu mağduriyet yaşama oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Örneğin cinsel mağdurların %50'si çoklu mağduriyet yaşamışlardır. Çoklu şiddet mağduriyeti yaşayanlar tek tür mağduriyeti tekrar yaşayanlardan daha fazla travma semptomları göstermektedirler. Çoklu şiddetin on yaşından sonra yaşanma olasılığı daha yüksektir. Çünkü mağduriyetler yaşla birlikte birikmektedir. Bununla beraber çoklu mağdurların %40'ı 13 yaşın altındadır (Turner, Finkelhor ve Ormrod, 2010).

Mülkiyet suçu, fiziksel saldırı, çocuğa kötü muamele, akran / kardeş istismarı, cinsel mağduriyet ve tanıklık / dolaylı mağduriyet şeklindeki kategorilerin incelendiği bir çalışmada kadınların %40'ının bu kategorilerden beş ya da altısını yaşadıkları tespit edilmiştir. Özellikle %15.4'ü altı kategorinin tümünü, % 26.7'si beş, %25.7'si dört, %13.8'i üç, %10.3'ü iki ve %5.5'i sadece bir kategoriye yaşamıştır. Tüm kategoriler arasında en yüksek ilişki akran/kardeş istismarı ve fiziksel saldırı arasında bulunmuştur. Çoklu mağduriyetin alt boyutlarıyla olan ilişkiye bakıldığında ise en az akran/kardeş istismarı en fazla ise çocuğa kötü muamele ile ilişkili bulunmuştur (Richmond, Elliott, Pierce, Aspelmeier ve Alexander, 2009). Pinto-Cortez, Pereda ve Álvarez-Lister (2017), ergenler üzerinde yaptıkları çalışmada ise mevcut örneklemin %37'sini çoklu mağdur olarak sınıflandırmışlardır. Bunlardan %21'i mağduriyetin dört ila altı kategorisini, %16'sı ise yedi veya daha fazla kategorisini yaşamışlardır.

12-19 yaş arasında 809 suça sürüklenen genç üzerinde yapılan başka bir çalışmada ise araştırmaya katılanların %93'ü dört veya daha fazla mağduriyet türü deneyimledikleri bulunmuştur.

Çoklu mağduriyet açısından bakıldığında; bu yaşantılar içerisinde ciddi olarak incitilme, dövülme, tehdit edilme, zorla dokunulma, özel bölgelerine cinsel amaçlı dokunma gibi travmatik yaşantıları deneyimleyenlerin yüksek oranda olduğu görülmektedir (Charak, Ford, Modrowski ve Kerig, 2018).

Finkelhor, Ormrod ve Turner (2007) yaşları 2-17 arasında değişen 2030 katılımcı ile yaptıkları çalışmada çocuk ve gençlerin son bir yılda çok sayıda mağduriyet yaşadıklarını tespit etmişlerdir. Bu çalışmada araştırmacılar, katılımcıların %71'inin bir mağduriyet yaşadıklarını, %69'unun ise birden fazla mağduriyet yaşadıklarını bulmuşlardır. Çocukların mağduriyetlerinin ortalaması ise 3 ile 15 kategori arasında değişmektedir. En yaygın katılımcıların yaşadıkları mağduriyetin yanı sıra maruz kaldıkları diğer mağduriyet türleri ise akran ve kardeş saldırıları, silahsız saldırılara tanık olma, duygusal zorbalık ve hırsızlıktır. 4 ile 6 kategori arasında mağduriyete maruz kalma oranı %15 iken 7 ve daha fazla kategoride mağduriyete maruz kalma ise %7 olarak bulunmuştur. Bazı mağdurların çoklu mağdur olma oranları diğerine göre daha yüksektir. Bunlar; savaş ve etnik çatışma, tecavüz, yanmak, ön yargı saldırısı, bir kardeşin saldırısına ebeveynin tanıklık etmesi, kaçırılma, cinayete tanık olma ve partner şiddetidir. Bu durumların aksine, duygusal zorbalık, fiziksel zorbalık ve akran/kardeş saldırıları en az mağduriyet biçimleridir ve bu grubun çok küçük bir azınlığı çoklu mağduriyet yaşamaktadır. Yine bu araştırmada; erkek çocukların kız çocuklarına göre daha fazla çoklu mağduriyet yaşadığı saptanmıştır. Ayrıca çoklu mağduriyet yaşayanların büyük şehirde yaşama olasılıklarının daha fazla olduğu bulunmuştur.

Travmatik yaşantının gelişim dönemlerine göre incelendiği bir çalışmada ise, 0-5 yaş arasında daha fazla travmatik olaylara maruz kalanların duygusal istismara, ihmale, fiziksel istismara ve zayıf bakım verenlere sahip olma olasılığının yüksek; yine yüksek travmaya maruz kalanların duygusal istismara ve zayıf bakım veren ebeveyne sahip olma olasılıkları daha yüksektir. 6-12 yaş içinse; daha fazla travmatik olaylara maruz kalma grubu zayıf bakım verenlere, aile içi şiddete ve duygusal ve fiziksel istismara %70'in üzerinde maruz kalmıştır. Yine daha fazla travmatik olaylara maruz kalanların bu deneyimlerin yanı sıra travmatik kayıplar da yaşadıkları görülmüştür. 13-18 yaş içinse; daha fazla travmatik yaşantıya sahip olanların duygusal ve fiziksel istismara maruz kalma, zayıf bakım veren ve aile içi şiddetin daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca bu kişilerin toplumsal ve okul içindeki şiddete uğrama olasılıkları daha yüksektir. Bunlarla birlikte çocukluğunda daha fazla travmatik yaşantıya maruz kaldığı görülen ergenlerin orta çocuklukta da daha fazla travmatik yaşantıya maruz kaldıkları görülmüştür (Dierkhising, Ford, Branson, Grasso ve Lee, 2018). Turner, Vanderminden, Finkelhor ve Hamby (2019) fiziksel ve denetlemeye ilişkin ihmalin fiziksel, duygusal ve cinsel istismar ile yüksek düzeyde ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Özellikle fiziksel ihmal ve cinsel istismar arasındaki ilişkinin çok daha yüksek olduğu görülmüştür. Aynı durum denetimle ilgili durum için de geçerlidir.

Tüm bu çalışmalar bireyin bir kere mağdur olduğunda farklı bağlam ve farklı zamanlarda tekrar mağduriyete açık hale gelebileceğini düşündürmektedir. Bu nedenle kişilerin farklı bağlam ve zamanlardaki mağduriyetlerini daha toplu bir şekilde ortaya koymak gerekmektedir. Bu amaçla King ve Russell (2017) tarafından geliştirilen Şiddet Yaşantıları Ölçeğinin Türkçeye uyarlanmasının alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma King ve Russell (2017) tarafından geliştirilen Şiddet Yaşantıları Ölçeği- Gözden Geçirilmiş Formunun Türkçeye uyarlandığı bir ölçek uyarlama çalışmasıdır. Ölçeğin uyarlanması sürecinde doğrulayıcı faktör analizi ve güvenilirlik analizi kullanılmıştır. Dolayısıyla bu çalışma nicel araştırma türlerinden ilişkisel araştırma deseninde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu çalışmada 5-8, 9-12 ve 13-16 yaşlar arasındaki şiddet yaşantılarının belirlenmesi adına geliştirilen ölçeğin uyarlanması yapılacağı için katılımcılar üniversite öğrencileri arasından seçilmiştir. Böylelikle 5-16 yaş aralığını deneyimlemiş katılımcılar çalışmaya dahil edilmiştir. Dolayısıyla çalışmada katılımcıların geçmişlerinde; 5-16 yaş arasındaki şiddet yaşantıları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma kapsamında yaş ortalaması 22,56 olan 521 katılımcıya ölçek uygulanmıştır. Eksik cevaplanan ve uç değerleri yansıtan formlar analizlere dahil edilmemiştir. Uç değerler için ± 3 standart sapma esas alınmıştır. Eksik cevaplanan formlarda, boş bırakılan madde sayısının fazlalığından dolayı

herhangi bir müdahale yapılmadan doğrudan çıkarılmıştır. Yapılan veri temizliğinin ardından üniversitelerin çeşitli bölümlerinde lisans eğitimlerine devam eden 460 katılımcıyla çalışma yürütülmüştür. Katılımcıların %73.7'si kadın (n = 339) ve %26.3'ü erkektir (n = 121). Katılımcıların yaş ortalaması 21,21'dir (SS = 4.33).

Tablo 1. Katılımcıların cinsiyet dağılımı ve yaş ortalamaları

	n	%	\bar{X} (yaş)	SS
<u>Kadın</u>	339	73.7	20.99	4.04
Erkek	121	26.3	21.84	5.03
Toplam	460	100	21,21	4.33

Veri Toplama Aracı

Gözden Geçirilmiş Şiddet Yaşantıları Ölçeği: Gözden Geçirilmiş Şiddet Yaşantıları Ölçeği 5-16 yaş aralığındaki şiddet deneyimlerinin yıllık sıklığını belirleyebilmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin cevaplama yapısı sayesinde bir yılda ortalama kaç gün şiddet yaşantılarının olduğu belirlenebilmektedir. Geriye dönük olarak 12 yıllık sürede şiddet davranışlarının olduğu ortalama düzeyin belirlenmesi amacıyla geliştirilen bir ölçektir. Bu ölçek öz bildirim ölçeği olup toplam 36 maddeden oluşmakta ve 5-8, 9-12, ve 13-16 yaş aralığındaki şiddet deneyimlerini kapsamaktadır. Ölçek ayrıca bu yaşantılara ilişkin aralıkları çocukluk, erinlik ve ergenlik olarak sınıflandırmaya izin vermektedir. Ölçeğin orijinal versiyonu 1266 üniversite öğrencisi ve 1290 üniversite öğrencisi olmayan ulusal katılımcılardan oluşan iki ayrı gruba uygulanmıştır. Üniversite öğrencilerinden elde edilen bulgularla diğer yetişkin gruptaki katılımcıların bulguları karşılaştırılmıştır. Üniversite öğrencileri örnekleme uygulanan formdan elde edilen verilerle temel bileşenler analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda ölçek 4 faktörlü bir yapı göstermiştir. Şiddet davranışlarını ölçen 12 davranış indekslere ayrılmıştır. Bu davranışları uygulayan dört kaynak (ebeveyn, kardeş, ev içi ve akran) ise faktörleri oluşturmuştur. Ölçeğin orijinalinde varyansların açıklama yüzdeleri ebeveyn düşmanlığı için %21.12, kardeş düşmanlığı için %21.10, aile içi düşmanlık için %18.60 ve akran düşmanlığı için %14.88'dir. Ölçeğin dört faktörünün aldığı yükler üniversite öğrencileri örnekleminde 0.12 ile 0.70 arasında; diğer katılımcıların yer aldığı örnekleme ise 0.27 ile 0.84 arasında değişmektedir. Ölçeğin geliştirilmesindeki ikinci aşamada ise temel bileşenler analizinde ortaya çıkan faktörlerin doğrulanması amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ise $\chi^2(38) = 258.76$, $p < 0.001$, CFI = 0.968, NFI = 0.969, and RMSEA = 0.072, 90% CIs [.064, 0.079] olarak hesaplanmıştır (King ve Russell, 2017).

Ölçülen temel indeksler fiziksel ceza, ebeveyn-çocuk sözel anlaşmazlığı, kardeş sözel anlaşmazlığı, gözlenen ebeveyn anlaşmazlığı, ebeveyn-çocuk fiziksel tehditler, kardeş fiziksel tehditler, gözlenen ebeveyn tehditleri, çocuk-ebeveyn fiziksel istismar, kardeş fiziksel istismar, gözlenen ebeveyn şiddeti, akran zorbalığı ve akran sataşması şeklindedir. Bu indeksler Tablo 2'de gösterilmiştir. Bu indeksler ebeveyn, kardeş, aile içi ve akran düşmanlığı şeklinde birleştirilmektedir. Ebeveyn düşmanlığı indeksi; ebeveynlerin çocuklarına uyguladığı yaralamaya yol açmayan fiziksel cezayı, ebeveynlerin öfkeli bir şekilde çocuklarına bağırmasını, aşağılamasını, fiziksel olarak zarar vereceğini bildiren tehditler yöneltmesini ve fiziksel istismarı kapsamaktadır. Kardeş düşmanlığı indeksi ise kardeşler tarafından uygulanan fiziksel tehditleri, fiziksel istismarı ve anlaşmazlık durumlarını içermektedir. Ev içi düşmanlık indeksinde ebeveynler arasında yaşanan fiziksel ve sözel şiddet yaşantılarının gözlenmesi söz konusudur. Bunlarla birlikte ölçeğin son indeksi 5-16 yaş aralığındaki akran zorbalığı ve akran sataşması yaşantılarını belirleyebilecek bir yapıdadır. Ölçeğin bu dört indeksinden hareketle şiddet yaşantılarına yönelik yüksek, orta, düşük ve risk yok şeklinde bir sınıflama yapmak da mümkündür (King ve Russell, 2017).

Tablo 2. *Şiddet Yaşantıları Ölçeği İndekslerinin Yer Aldığı Faktörler*

Şiddet Gözden İndeksleri	Yaşantıları Geçirilmiş Formu	Ölçeği- Ebeveyn düşmanlığı	Ebeveyn düşmanlığı	Kardeş düşmanlığı	Ev içi düşmanlık	Akran düşmanlığı
		fiziksel ceza		kardeş sözel anlaşmazlığı	gözlenen ebeveyn anlaşmazlığı	akran zorbalığı akran sataşması
	ebeveyn-çocuk fiziksel tehditler	kardeş fiziksel tehditler		kardeş fiziksel tehditler	gözlenen ebeveyn tehditler	
	çocuk-ebeveyn fiziksel istismar	kardeş fiziksel istismar		kardeş fiziksel istismar	gözlenen ebeveyn şiddeti	

Verilerin Toplanması ve Analizi

Ölçeğin Türkçeye uyarlanması sürecinde öncelikle faktörler ve maddeler üç İngilizce-Türkçe çeviri uzmanı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Çevirinin ardından gerekli görülen kavramsal karşılıkları tam olarak ifade edebilecek kelime değişiklikleri yapılmıştır. Ardından ölçek yeniden farklı uzmanlar tarafından İngilizceye çevrilerek ölçeğin orijinal dilindeki versiyonuyla anlamsal yönden farklılaşmanın olup olmadığına bakılmıştır. Bu çevirinin ardından elde edilen Türkçe versiyonu yukarıda belirtilen çalışma grubuna uygulanmıştır.

Ölçek İstanbul'daki üniversitelerin farklı fakülte/bölümlerinde öğrenim gören 521 kişiye uygulanmıştır. Ölçeğin uygulanması sürecinde katılımcıların adı-soyadı, yaşadığı yer ve benzeri kişisel bilgileri alınmamış ve uygulamalar sınıf ortamında ve çevrimiçi ortamda gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler bilgisayar yazılımına girilmiş ve aktarılmıştır. Kayıp verilere ve uç değerleri yansıtan 61 adet veriye analizlerde yer verilmemiş, toplam 460 katılımcıdan elde edilen veriler analizlerde kullanılmıştır.

Ölçeğin orijinal versiyonu 5-16 yaş aralığındaki şiddet yaşantılarını ifade eden toplam 36 maddeyi kapsayan 12 indeks ve 4 faktörden oluşmaktadır. Şiddet yaşantıları "hiçbir zaman olmadı, sadece bir defa oldu, sadece iki defa oldu, dört defadan fazla oldu, yılda yaklaşık bir defa oldu, yılda yaklaşık iki defa oldu, ayda yaklaşık bir defa oldu, haftada yaklaşık bir defa oldu, haftada bir defadan fazla oldu" seçenekleri kapsamında cevaplanmaktadır. Dolayısıyla ölçeğin cevaplanmasındaki sıklığı yansıtacak şekilde ilk etapta 1 ile 9 arasında puanlanan seçenekler (1 = 0, 2 = .25, 3 = .50, 4 = .75, 5 = 1, 6 = 2, 7 = 12, 8 = 52, 9 = 104) olacak şekilde dönüştürülmüştür. Ölçeğin puanlanmasının ardından indeksler hesaplanmıştır. Bu indeksler; fiziksel ceza (FZC), ebeveyn-çocuk sözel anlaşmazlığı (ESA), kardeş sözel anlaşmazlığı (KSA), gözlenen ebeveyn anlaşmazlığı (GSA), ebeveyn-çocuk fiziksel tehditler (EFT), kardeş fiziksel tehditler (KFT), gözlenen ebeveyn tehditleri (GET), çocuk-ebeveyn fiziksel istismar (EFI), kardeş fiziksel istismar (KFI), gözlenen ebeveyn şiddeti (GES), akran zorbalığı (ZOR) ve akran sataşması (SAT) olarak tanımlanmıştır. Ölçek kapsamındaki temel indeksler ebeveyn düşmanlığı, kardeş düşmanlığı, aile içi düşmanlık ve akran düşmanlığı faktörleri altında yer almaktadır.

Yapı geçerliliği kapsamında, ölçeğin orijinalinde yer alan faktörler, doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi kapsamında uyum indeksi değerlerine (CMIN/DF, NNFI, CFI, RMSEA, SRMR) bakılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği Cronbach alfa katsayısı ile hesaplanmıştır. Ölçeğin Türkçeye uyarlanmasına ilişkin bulgular takip eden bölümde yer almaktadır.

BULGULAR

Çalışma kapsamında yapı geçerliliği için doğrulayıcı faktör analizi yapılmış, ölçeğin iç geçerliliği hesaplanmıştır. Ayrıca ölçekten alınan puanlar doğrultusunda cinsiyete göre ortaya çıkan farklılaşmalar incelenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır.

3.1. Yapı Geçerliliği: Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

King ve Russell'in (2017) geliştirdiği Gözden Geçirilmiş Şiddet Yaşantıları Ölçeği 4 faktörden oluşmuştur. Ölçeğin orijinalinde yer alan dört faktörlü yapının doğrulanıp doğrulanmadığını test etmek için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen Ki-kare değeri, Uyum İyiliği İndeksi (GFI), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA) değerleri dikkate alınmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi için AMOS programı kullanılmıştır. Bu değerlere ilişkin elde edilen bulgular Tablo 3'te yer almaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen değerler kabul edilebilir uyum indeksleri ile karşılaştırılmıştır (Kline, 2011; Tabachnik ve Fidell, 2012). Karşılaştırma sonucunda elde edilen bulgulardan hareketle CFI değerinin iyi uyum gösterdiği, GFI, CMIN/DF ve RMSEA değerlerinin kabul edilebilir değerler olduğu görülmüştür. Böylelikle ölçeğin dört faktörlü yapısı doğrulanmıştır.

Tablo 3. Şiddet Yaşantıları Ölçeği doğrulayıcı faktör analizine ilişkin bulgular

	CMIN/DF	GFI	CFI	RMSEA
Kabul edilebilir uyum indeksleri*	<5.00	0.90	0.90	<0.10
Model	4.48	.94	.96	.087

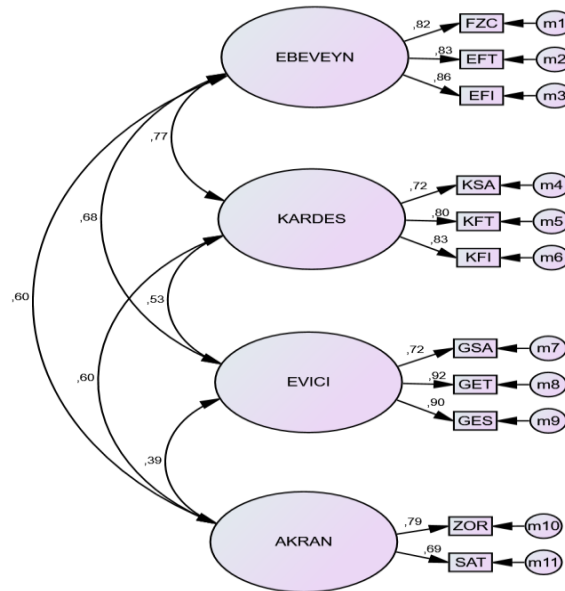
* (Kline, 2011; Tabachnik ve Fidell, 2012).

Ayrıca ölçeğe ait uyum iyiliği değerlerini iyileştirmek amacıyla 7. ve 9. indeksler arasında kovaryans kurularak modifikasyon yapılmıştır. Bu modifikasyon sonucunda elde edilen uyum indeksleri Tablo 4'te verilmiştir. Modifikasyon sonucunda GFI iyi uyum göstermiştir.

Tablo 4. Şiddet Yaşantıları Ölçeği doğrulayıcı faktör analizine ilişkin bulgular-modifikasyon sonrası

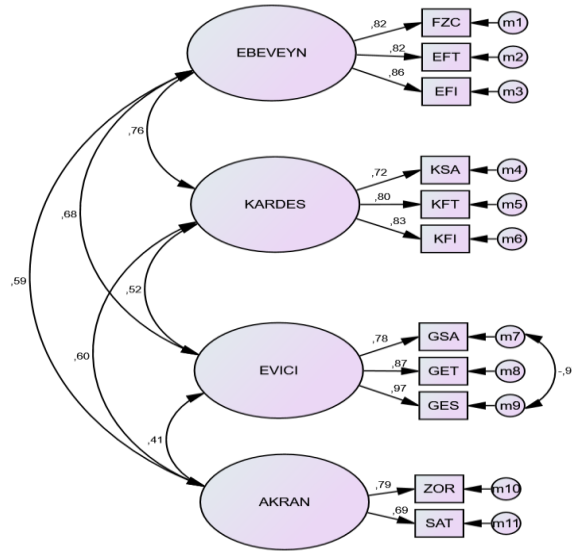
	CMIN/DF	GFI	CFI	RMSEA
Kabul edilebilir uyum indeksleri*	<5.00	0.90	0.90	<0.10
Model	3.76	.95	.97	.078

* (Kline, 2011; Tabachnik ve Fidell, 2012).

Şekil 1. Şiddet Yaşantıları Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi

(fiziksel ceza (FZC), ebeveyn-çocuk sözel anlaşmazlığı (ESA), kardeş sözel anlaşmazlığı (KSA), gözlenen ebeveyn anlaşmazlığı (GSA), ebeveyn-çocuk fiziksel tehditler (EFT), kardeş fiziksel tehditler (KFT), gözlenen ebeveyn tehditleri (GET), çocuk-ebeveyn fiziksel istismar (EFI), kardeş fiziksel istismar (KFI), gözlenen ebeveyn şiddeti (GES), akran zorbalığı (ZOR) ve akran sataşması (SAT))

Şekil 2.Şiddet Yaşantıları Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi-modifikasyon sonrası

3.2. Alt ve Üst Gruplar Arasındaki Farklar

Şiddet Yaşantıları Ölçeğinin alt ve üst gruplar arasındaki ortalama farklarına bakılmıştır. Alt gruptaki 124 ve üst gruptaki 124 katılımcının şiddet yaşantıları düzeyleri t testi ile karşılaştırılmıştır. Buna göre dağılımın üst %27'lik grubunun ($\bar{X} = 68.31$, $SS = 66.97$) şiddet yaşantılarının alt %27'lik grubunununkinden ($\bar{X} = .12$, $SS = .11$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür ($t_{247} = -11.34$, $p = .000$, $d = 1.44$). Ölçeğin alt ve üst gruplar arasındaki anlamlı düzeyde ortalama farkının olması ölçeğin geçerliği için destekleyicidir.

Tablo 5. Alt %27 ve üst %27 grupları arasındaki farklara ilişkin bulgular

	n	\bar{X}	SS	t	p	d
Alt grup (%27)	124	.12	.11	-11.34	.000	1.44
Üst grup (%27)	124	68.31	66.97			

3.3. Güvenirlilik Analizi

Şiddet Yaşantıları Ölçeğinin güvenilirlik analizleri için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları ebeveyn düşmanlığı, kardeş düşmanlığı ve ev içi düşmanlık için .94, akran düşmanlığı için .95 olarak bulunmuştur. Tablo 6'da ölçekte yer alan 12 indeks için düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları verilmiştir. Bu sonuçla, ölçülen özelliğin ayırt ediciliği bakımından elde edilen değerlerin yeterli olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonları (n=460)

İndeksler*	R
FZC	.740
ESA	.666
KSA	.577
GSA	.606

EFT	.707
KFT	.673
GET	.649
EFI	.738
KFI	.627
GES	.683
ZOR	.502
SAT	.436

*Fiziksel ceza (FZC), ebeveyn-çocuk sözel anlaşmazlığı (ESA), kardeş sözel anlaşmazlığı (KSA), gözlenen ebeveyn anlaşmazlığı (GSA), ebeveyn-çocuk fiziksel tehditler (EFT), kardeş fiziksel tehditler (KFT), gözlenen ebeveyn tehditleri (GET), çocuk-ebeveyn fiziksel istismar (EFI), kardeş fiziksel istismar (KFI), gözlenen ebeveyn şiddeti (GES), akran zorbalığı (ZOR) ve akran sataşması (SAT)

3.4. Şiddet Yaşantılarının Düzeyleri ve Cinsiyet Bakımından Farklılıklar

Şiddet Yaşantıları Ölçeğinin indeksleri ve faktörleri bakımından ortalama ve standart sapmaları hesaplanmış ve bulgular Tablo 7’de verilmiştir. Bununla birlikte şiddet yaşantılarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Kadın ve erkeklerin 5-16 yaş aralığındaki şiddet yaşantılarının cinsiyete göre farklılaşma durumuna ilişkin bulgular ise Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 7. Şiddet Yaşantıları Ölçeği Betimsel İstatistik Bulguları (N=460)

	\bar{X}	SS	SH	Şiddet yaşantısı olmayanlar (%)
FZC	4.67	14.06	.66	31.7
ESA	8.26	20.15	.94	28.5
KSA	10.24	23.06	1.08	35.9
GSA	8.45	23.35	1.09	40.2
EFT	3.66	13.97	.65	64.8
KFT	4.47	15.22	.71	61.7
GET	4.14	16.62	.77	70.4
EFI	3.60	15.14	.71	63.5
KFI	4.93	16.36	.76	53.7
GES	2.90	13.72	.64	69.1
ZOR	3.52	13.48	.63	50.9
SAT	6.19	17.51	.82	37.4
Ebeveyn Düşmanlığı	3.98	12.87	.60	24.6
Kardeş Düşmanlığı	6.54	15.71	.73	27.8
Ev İçi Düşmanlık	5.16	16.04	.75	35.9

Akran Düşmanlığı	4.86	13.64	.64	30.9
Toplam	20.54	45.61	2.13	7.4

İndeksler arasındaki en yüksek ortalama kardeş sözel anlaşmazlığı ($\bar{X} = 10.24$, $SS = 23.06$) alt boyutunda, en düşük ortalama ise gözlenen ebeveyn şiddeti ($\bar{X} = 2.90$, $SS = 13.72$) alt boyutundadır. Faktörler bakımından değerlendirildiğinde en yüksek ortalama kardeş düşmanlığı ($\bar{X} = 6.54$, $SS = 15.71$) boyutunda, en düşük ortalama ise ebeveyn düşmanlığı ($\bar{X} = 3.98$, $SS = 12.87$) boyutundadır.

Tablo 8. Şiddet Yaşantıları Ölçeğinin cinsiyet farklılıklarına ilişkin bağımsız gruplar t testi sonuçları

	n	\bar{X}	SS	SH	t	Sd	p	d
KSA* kadın	339	11.43	24.05	1.31	2.04	458	.04**	.20
erkek	121	6.90	19.75	1.79				
KFI* kadın	339	5.95	18.24	.99	2.26	458	.02**	.27
erkek	121	2.06	8.63	.78				
KD* kadın	339	7.46	16.97	.92	2.10	458	.03**	.24
erkek	121	3.98	11.15	1.01				

* KSA: kardeş sözel anlaşmazlığı, KFI: kardeş fiziksel istismar, KD: kardeş düşmanlığı

**Anlamlılık düzeyi $p < .05$ kabul edilmiştir.

Katılımcıların şiddet yaşantıları cinsiyet bakımından değerlendirilmiştir. Kardeş düşmanlığı bakımından kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır ($t_{(458)} = 2.10$, $p = .03$, $d = .24$). Bununla birlikte kardeş düşmanlığı indekslerinden kardeş sözel anlaşmazlığı ve kardeş fiziksel istismar alt boyutları bakımından kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı düzeyde farklılık vardır ($t_{(458)} = 2.04$, $p = .04$, $d = .20$; $t_{(458)} = 2.26$, $p = .02$, $d = .27$) Bu farklılıkların bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir. Bu bulgulardan hareketle kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre daha çok şiddet yaşantıları geçirdiği ifade edilebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Geçmişte yaşanan çoklu mağduriyetle ilgili çalışmalarda yaşla birlikte maruz kalınan şiddet türü çeşidinin arttığı tespit edilmiştir (Grasso, Dierkhising, Branson, Ford ve Lee, 2016; Horan ve Widom, 2015; Pereda & Gallardo-Pujol, 2014). Şiddet içerisinde doğan ve giderek şiddetin farklı türlerine maruz kalan kişinin bu yaşantıdan; kişiliğinden iyi oluşuna kadar geniş bir yelpazede etkileneceği düşünülmektedir. Çocukluk çağında maruz kalınan çoklu mağduriyet intihar davranışı (Charak ve ark., 2016; Soler, Segura, Kirchner ve Forns, 2013), öfke (Charak ve ark., 2016), depresyon (Dong, Cao, Cheng, Cui, ve Li, 2013; Ford, Elhai, Connor ve Frueh, 2010; Hovens, Giltay, Spinhoven, van Hemert ve Penninx, 2015; Segura, Pereda, Guilera ve Abad, 2016), anksiyete bozukluğu (Dong, Cao, Cheng, Cui, ve Li, 2013; Hovens, Giltay, Spinhoven, van Hemert ve Penninx, 2015), psikolojik kırılma (Hamby, Smith, Mitchell, & Turner, 2016), travmayla ilişkili belirtiler (Briggs-Gowan, Carter ve Ford, 2012; Ford, Elhai, Connor ve Frueh, 2010), içselleştirme ve dışsallaştırma problemleri (Briggs-Gowan, Carter ve Ford, 2012), düşük yeterlilik (Briggs-Gowan, Carter ve Ford, 2012; Soler, Kirchner, Paretilla, ve Forns, 2013), çocuk suçluluğu (Ford, Elhai, Connor ve Frueh, 2010); kuraldışı davranışlar, saldırganlık (Segura, Pereda, Guilera ve Abad, 2016) madde kullanımı (Ford, Elhai, Connor ve Frueh, 2010), sigara ve alkol tüketimi (Dong, Cao, Cheng, Cui ve Li, 2013) gibi olumsuz psikososyal durumlar için risk oluşturmaktadır. Bu nedenle çocukluk çağındaki çoklu mağduriyet durumlarının belirlenmesi önleyici çalışmaların yapılması açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada da çoklu mağduriyet durumunu incelemek amacıyla geliştirilen Gözden Geçirilmiş Şiddet Yaşantıları Ölçeği (King ve Russell, 2017) Türkçeye uyarlanmıştır.

King ve Russell (2017) tarafından geliştirilen Gözden Geçirilmiş Şiddet Yaşantıları Ölçeği katılımcıların 5-8 yaş, 9-12 yaş ve 13-16 yaş aralığındaki dolayısıyla 5-16 yaşlarında yaşadıkları aile

düşmanlığı, kardeş düşmanlığı, ev içindeki düşmanlığı ve akran düşmanlığına yönelik 36 maddeden, 12 indeksten ve dört faktörden oluşan bir ölçektir. Ölçeğin orijinalinde yer alan dört faktörlü yapı bu çalışmada yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda doğrulanmıştır.

Ölçek maddelerinin puanlanması 1-9 aralığında yapılmakta, daha sonra bu puanlar (1 = 0, 2 = .25, 3 = .50, 4 = .75, 5 = 1, 6 = 2, 7 = 12, 8 = 52, 9 = 104) şeklinde dönüştürülerek temel indeksler hesaplanmaktadır. Temel indeksler; fiziksel ceza, ebeveyn-çocuk sözel anlaşmazlığı, kardeş sözel anlaşmazlığı, gözlenen ebeveyn anlaşmazlığı, ebeveyn-çocuk fiziksel tehditler, kardeş fiziksel tehditler, gözlenen ebeveyn tehditleri, çocuk-ebeveyn fiziksel istismar, kardeş fiziksel istismar, gözlenen ebeveyn şiddeti, akran zorbalığı ve akran sataşması alt boyutlarından oluşmaktadır. Temel indekslerin oluşturduğu ölçeğin faktörleri ise, ebeveyn düşmanlığı, kardeş düşmanlığı, aile içi düşmanlık ve akran düşmanlığıdır. Bu ölçek özellikle birden fazla şiddete maruz kalma ve zaman içerisinde mağduriyetin devam etmesini ölçmesi açısından önemlidir. Dolayısıyla şiddet döngüsüne sıkışıp kalma durumunu anlamaya ışık tutmaktadır.

Şiddet Yaşantıları Ölçeği (yenilenmiş versiyonu) benzer ölçüm araçlarından farklı olarak odak noktası, sıklık, düzey, yaşa göre oluşum, belirli bir zaman dilimi, davranışın kaynağı açılarından farklılaşmaktadır. Bu ölçekte davranışın türü genel bir çerçevede değil daha özel türler olarak belirtilmiştir. Bununla birlikte şiddet yaşantılarının kaynağı ebeveyn, kardeş, ev içindeki durum ve akran olarak ayrı ayrı faktörler altında ele alınmıştır. Böylelikle şiddet yaşantılarının kimden nasıl kaynaklandığına ilişkin belirgin bir yapı ortaya çıkmaktadır. Ölçek kapsamında şiddet yaşantıları çocukluk erinlik ve ergenlik dönemleri boyunca ayrı ayrı değerlendirilebilmektedir. Ayrıca bu ölçek bir yıl içinde şiddet davranışlarına ne kadar sürede maruz kaldığına ilişkin bir frekans da vermektedir. Bütün bu yönleri birlikte değerlendirildiğinde bu ölçeğin şiddet yaşantılarının yıllık ortalama sıklığı, davranışların kimler tarafından yapıldığı yani kaynağı, yaşam dönemi ve potansiyel istismar davranışlarını kapsamasına ilişkin bilgi vereceği düşünülmektedir (King ve Russell, 2017).

Bazı ölçekler mağduriyetin sadece bir şekline odaklanmaktadır. Çocuğun Şiddete Maruz Kalma Ölçeği (Richters ve Martinez, 1993) toplum saldırıları, mülkiyet suçları, şiddete tanık olma alanlarına; Çocuk Mağduriyet Ölçeği, geleneksel suç, kötü muamele, akran ve kardeşlerin mağduriyeti, cinsel mağduriyet, tanıklık ve dolaylı mağduriyet olmak üzere beş genel alana hitap etmektedir (Finkelhor, Ormrod, Turner ve Hamby, 2005). Ancak yaş dönemlerine göre bir ayrımı göstermemektedir. Türkçeye uyarlanmış veya geliştirilmiş ölçeklerin ise istismar (Berkman ve Okray, 2015; İşmen, 2004; Ünal 2017); aile içi şiddete tanık olma (Yıldırım ve Kızmaz, 2018), geleneksel veya sanal ortamda akran mağduriyetini (Akbulut, Şahin ve Erişti, 2010; Atik ve Güneri, 2012; Gülay ve Önder, 2009; Kurnaz ve Kapçı, 2015; Küçük ve Şahin, 2015) incelemeye yönelik oldukları görülmektedir. Çoklu mağduriyete odaklanmalarının yanı sıra yaş dönemleri için farklılıkları incelemek için kolaylık sağlamamaktadırlar. Şiddetin çoklu kaynakları ve yaşam boyu sürebilmesi (Finkelhor, Turner, Hamby ve Ormrod, 2011; Finkelhor, 2008) dikkate alındığında bir ölçekle her ikisini de ele almanın hem maruz kalınan şiddetin çoklu ve tekrarlayıcı doğasını tasvir etmesi hem de zaman ve kullanım açısından ölçeğin maliyetini düşüreceği düşünülmektedir. Öte yandan ölçeğin üniversite öğrencileri için geçerlilik ve güvenilirlik değerlerinin istatistiki anlamda yeterli olduğu görülmekle birlikte, uygulamalar için üniversite öğrencileri dışında yetişkin bir örneklem üzerinde çalışılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca klinik örneklem için de geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılması önerilebilir bir durumdur.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Y., Şahin, Y. L. & Erişti, B. (2010). Development of a scale to investigate cybervictimization among online social utility members. *Contemporary Educational Technology*, 1(1), 46-59.
- Atik, G., & Güneri, O. Y. (2012). California bullying victimization scale: Validity and reliability evidence for the Turkish middle school children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 1237-1241.
- Berkman, B. ve Okray, Z. (2015). Çocuk istismarı ölçeğinin Türkçeye çevirisi, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1, 242-254.
- Briggs-Gowan, M. J., Carter, A. S., & Ford, J. D. (2012). Parsing the effects violence exposure in early childhood: Modeling developmental pathways. *Journal of Pediatric Psychology*, 37(1), 11-22. doi:10.1093/jpepsy/jsr063
- Charak, R., Byllesby, B. M., Roley, M. E., Claycomb, M. A., Durham, T. A., Ross, J., ... Elhai, J. D. (2016). Latent classes of childhood poly-victimization and associations with suicidal behavior among

- adult trauma victims: Moderating role of anger. *Child Abuse & Neglect*, 62, 19–28. doi:10.1016/j.chiabu.2016.10.010
- Charak, R., Ford, J. D., Modrowski, C. A., & Kerig, P. K. (2018). Polyvictimization, emotion dysregulation, symptoms of posttraumatic stress disorder, and behavioral health problems among justice-involved youth: A latent class analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 47 (2), 287–298. doi:10.1007/s10802-018-0431-9.
- Dierkhising, C. B., Ford, J. D., Branson, C., Grasso, D. J., & Lee, R. (2018). Developmental timing of polyvictimization: Continuity, change, and association with adverse outcomes in adolescence. *Child Abuse & Neglect*, 87, 40–50. doi:10.1016/j.chiabu.2018.07.022.
- Dong, F., Cao, F., Cheng, P., Cui, N., & Li, Y. (2013). Prevalence and associated factors of poly-victimization in Chinese adolescents. *Scandinavian Journal of Psychology*, 54(5), 415–422. doi:10.1111/sjop.12059
- Finkelhor, D. (2008). *Childhood victimization: Violence, crime, and abuse in the lives of young people*. New York: Oxford University Press.
- Finkelhor, D., Ormrod, R. K., & Turner, H. A. (2007). Poly-victimization: A neglected component in child victimization. *Child Abuse & Neglect*, 31(1), 7–26.
- Finkelhor D, Ormrod R. K., Turner H. A., Hamby S. L. (2005). The victimization of children and youth: A comprehensive, national survey. *Child Maltreatment*, 10(1):5–25.
- Finkelhor, D., Turner, H., Hamby, S. L., & Ormrod, R. (2011). Polyvictimization: Children's exposure to multiple types of violence, crime, and abuse. National survey of children's exposure to violence.
- Ford, J. D., Elhai, J. D., Connor, D. F., & Frueh, B. C. (2010). Poly-victimization and risk of posttraumatic, depressive, and substance use disorders and involvement in delinquency in a national sample of adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 46(6), 545–552. doi:10.1016/j.jadohealth.2009.11.212
- Grasso, D. J., Dierkhising, C. B., Branson, C. E., Ford, J. D., & Lee, R. (2016). Developmental patterns of adverse childhood experiences and current symptoms and impairment in youth referred for trauma-specific services. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 44(5), 871–886. doi:10.1007/s10802-015-0086-8
- Gülay, H. ve Önder, A. (2009). Reliability and validity of the Turkish version of ladd and profilet child behavior scale victimization scale and picture sociometry scale to measure peer relations of 5-6 years-old turkish children. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 648–659. doi:10.1016/j.sbspro.2009.01.114.
- Hamby, S., Smith, A., Mitchell, K., & Turner, H. A. (2016). Poly-victimization and resilience portfolios: Trends in violence research that can enhance the understanding and prevention of elder abuse. *Journal of Elder Abuse and Neglect*, 28(4–5), 217–234. doi:10.1080/08946566.2016.1232182.
- Horan, J. M., & Widom, C. S. (2015). Cumulative childhood risk and adult functioning in abused and neglected children grown up. *Development and Psychopathology*, 27(3), 927–941. doi:10.1017/S095457941400090X
- Hovens, J. G., Giltay, E. J., Spinhoven, P., van Hemert, A. M., & Penninx, B. W. (2015). Impact of childhood life events and childhood trauma on the onset and recurrence of depressive and anxiety disorders. *Journal of Clinical Psychiatry*, 76(7), 931–938. doi:10.4088/JCP.14m09135
- İşmen, A. E. (2004). Aile içi çocuk istismarı ölçek geliştirme çalışması. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 207–221.
- King, A. R., & Russell, T. D. (2017). Psychometric properties of the violent experiences questionnaire. *Child Abuse & Neglect*, 67, 64–75.
- Kline, R. B. (2011). *Methodology in the social sciences. Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). New York: Guilford Press.
- Kurnaz, A. ve Kapçı, E. G. (2013). Saldırganlık ve mağduriyet ölçeklerinin ilköğretim ikinci kademe çocuklarına uyarlanması. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 106–115.
- Küçük, Ş. ve Şahin, İ. (2015). Facebook zorbalığı ve mağduriyeti ölçeklerinin Türkçeye uyarlanması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 55–70.
- Mossige S. & Huang L (2017). Poly- victimization in a Norwegian adolescent population: Prevalence, social and psychological profile, and detrimental effects. *PLoS ONE* 12(12): e0189637. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0189637>.
- Pereda, N., & Gallardo-Pujol, D. (2014). One hit makes the difference: The role of polyvictimization in childhood in lifetime revictimization on a southern European sample. *Violence and Victims*, 29(2), 217–231. doi:10.1891/0886-6708.VV-D-12-00061R1
- Richmond, J. M., Elliott, A. N., Pierce, T. W., Aspelmeier, J. E., & Alexander, A. A. (2009). Polyvictimization, childhood victimization, and psychological distress in college women. *Child Maltreatment*, 14(2), 127–147.
- Richters, J.E., & Martinez, P. (1993). The NIMH Community Violence Project: I. Children as victims of and witnesses to violence. *Psychiatry* 56(1), 7–21.
- Segura, A., Pereda, N., Guilera, G., & Abad, J. (2016). Poly-victimization and psychopathology among Spanish adolescents in residential care. *Child Abuse & Neglect*, 55, 40–51. doi:10.1016/j.chiabu.2016.03.009

- Soler, L., Segura, A., Kirchner, T., & Forns, M. (2013). Polyvictimization and risk for suicidal phenomena in a community sample of Spanish adolescents. *Violence and Victimology*, 28(5), 899–912. doi:10.1891/0886-6708.VV-D-12-00103
- Tabachnick, B.G. and Fidell, L.S. (2012). *Using multivariate statistics* (6th Edition), Boston: Pearson Education.
- Turner, H. A., Finkelhor, D., & Ormrod, R. (2010). Poly-victimization in a national sample of children and youth. *American Journal of Preventive Medicine*, 38(3), 323-330.
- Turner, H. A., Vanderminden, J., Finkelhor, D., & Hamby, S. (2019). Child neglect and the broader context of child victimization. *Child Maltreatment*. doi:10.1177/1077559518825312.
- Ünal, H. B. (2017). *Ebeveyn çocuk ihmal ve istismarı farkındalık ölçeği'nin geliştirilmesi ve uygulanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, İ. ve Kızmaz, Z. (2018). Ortaöğretim öğrencilerine yönelik aile içi şiddet ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *e-Şarkiyat İlmî Araştırmaları Dergisi/Journal of Oriental Scientific Research (JOSR)*, 10(3), 1135-1153.